

Zasedanja Združenih narodov

Debata o Palestini odložena radi ameriških volitev; "nevtralne" države zopet posredujejo glede Berlina

Pariz, 21. okt.—Politični odbor generalne skupščine, v katerem so zastopane vse države članice, je v sredo z veliko večino potisnil na stran splošno debato o vprašanju Palestine. To vprašanje bi imelo priti na dnevni red na plenarnem zasedanju generalne skupščine. Ta debata je bila odložena največ radi ameriških volitev, ki mečejo močno senco tudi na zborovanje Z. N.

Drugo vprašanje, ki je pri tem igralo vlogo vsaj pri nekaterih delegatih, je pa izbruh sovražnosti med Židi in Arabci. Ako židovske oborožene sile v prihodnjih dneh okupirajo negeversko puščavo, bi jo najbrže tudi držali, neglede kaj bi sklenila generalna skupščina.

Predlog, da se to vprašanje odloži, je bil sprejet s 35 proti 11 glasovom, 10 držav pa se je vzdržalo glasovanja. Namesto tega je politični odbor sprejel mehiški predlog, ki urgira veliko petorico, naj se pobota med sabo in na podlagi medsebojnega sporazuma ustvari možnost za mir. V tem predlogu je izražena le pobožna želja.

Proti odgovitvi diskuzije o Palestini je bil sovjetski blok, ki je argumentiral, da hoče to

vprašanje odložiti ameriška delegacija radi predsedniških volitev. Ampak sovjetski blok je v tem pogorel, kakor pogori pri vseh drugih predlogih, ki jih zagovarja. Izjema je bilo le vprašanje ultimata, ki ga je Varnostni svet v torek dal Izraelu in Egiptu, da morata odložiti orožje in prenehati z vojno v južni Palestini. Ta sklep je bil v Varnostnem svetu soglasno sprejet.

Sovjetski blok je bil v sredo poražen v političnem odboru tudi pri vprašanju o svetovni kontroli atomske energije. Ta odbor je sprejel z večino 41 proti 6 glasovom predlog zapadnih držav, ki določa, naj se Amerika, Anglija, Rusija in Kanada skušajo sporazumeti glede tega spornega vprašanja. Ruski predlog se je glasil, naj se zbornica v principu izreče za načrt, ki ga zagovarja sovjetska delegacija, to je uničenje in prepoved atomskih bomb in istočasno uvedbo ne efektivne svetovne kontrole atomske energije.

Sprejetje tega predloga, odnosno priporočila generalni skupščini pomeni, da je vprašanje atomske kontrole prišlo definitivno na mrtvo točko, položeno na polico. To vsaj za toliko časa, dokler med Moskvo in Washingtonom ne začne pihati drugačen veter, ki bo omogočil splošen politični sporazum.

Tako zvane "nevtralne" države—Argentina, Kolumbija, Kanada, Kitajska, Belgija in Sirija—so zopet obnovile akcijo za dosegi kompromisa v berlinski krizi. Doznavajo se, da misli dr. Brumuglija, zunanji minister Argentine, v imenu teh držav na petkovi seji Varnostnega sveta definitivno predložiti resolucijo, ki bi na eni strani določala, naj Rusija preneha s svojo "blokada" Berlina, na drugi pa, da se istočasno sestanejo na konferenci zunanji ministri Amerike, Anglije, Francije in Rusije in odpro razpravo o celokupnem nemškem vprašanju.

Doznavajo se, da so zapadne sile naklonjene tej resoluciji, odnosno so z njo "povsem zadovoljne." Osnutek je bil izročiti tudi Andreju Višinskemu, ki je dal razumeti, da ga bo poslal v Moskvo.

Ampak je malo upanja, da bo prišlo do kakšnega sporazuma. Po mnenju Višinskega je ta resolucija še slabša s sovjetskega stališča kakor je bil sporazum, dosežen v Moskvi. Moskva bo najbrže insistirala, da vsak kompromis vsebuje tudi načelo, da se za ves Berlin uvede enotno denarnstvo — vzhodna nemška marka.

Na drugi strani se pa poroča, da so bitke v južni Palestini zadivjale z novo furijo. Abdul Rahman Azzam Pasha, tajnik Arabske lige, je v sredo izjavil, da bodo z vojnimi operacijami ponovno pričelet tudi druge arabske države, da prepreči poraz egiptovske vojske, ki je v defenzivi in na umiku na več krajih.

Politično vežbanje
čehoslovaške armade

Praga. — Klement Gottwald, predsednik čehoslovaške republike, je rekel instruktorem novega političnega zbora, ki je pridelen državni armadi, da je njihova naloga v armadi najvažnejša zato, ker mora armada biti politična. "Vojski se mora učiti važnosti marksizma in leninizma, poleg tega pa se morajo učiti briljantne vojaške taktike sovjetske armade, je rekel Gottwald. "Sovražnik skuša poslati svoje špione v našo državo. Častniki in vojski morajo razumeti mednarodni položaj in smernice. Naučiti se morajo trdnega prijateljstva napram Sovjetski uniji. Brez Rusije mi ne bi bili varni pred Nemčijo in na naši poti v socializem."

Rusija izdala 'belo knjigo'

Dokumenti kažejo, da so zapadne sile kršile dogovore

Pariz, 21. okt.—Z zrakoplovom je prišlo veliko število kopij "bele knjige" iz Moskve, v kateri so navedeni dokumenti, nanašajoči se na razgovore z zapadnimi silami o berlinski krizi.

Večje število kopij bele knjige v angleškem jeziku je bilo razdanih med delegate Združenih narodov tik pred zasedanjem Varnostnega sveta, ki se bavi z vprašanjem o berlinski krizi. Andrej Višinski, ruski pomočnik zunanjih ministrov, je pretekli teden rekel, da Varnostni svet nima moči, da bi razpravljal o teh vprašanjih.

Naslov sovjetske bele knjige je "Sovjetska unija in berlinsko vprašanje." Ugiba se, da bela knjiga posredno odgovarja na vprašanja, ki jih je stavila šestorica držav v Varnostnem svetu. Knjiga vsebuje 84 strani in izdal jo je sovjetski urad za zunanje zadeve.

V knjigi je navedenih 14 dokumentov in se nanašajo na dobo od 13. februarja tega leta do sedaj. Takrat je Rusija poslala note Ameriki, Angliji in Franciji, s katerimi jih je obvestila, da ne bo priznala zaključkov londonske konference šestih držav, ki so se odločile, da bodo ustanovile vladno za zapadno Nemčijo.

Ostali dokumenti, postopoma izpričujejo, da je sovjetska vlada dosledno sledila svojemu stališču. Dodatne note so obsodile ameriški načrt, katerega cilj je bil, da se spremeni zapadna Nemčija v nekakšno kolonijo, ki se bi lahko rabila kot strateška baza agresije v Evropi.

Bela knjiga dalje razlaga politične spletke zapadnih sil, ki so naperjene proti Rusiji. Zapadne sile so kršile potsdamski dogovor, da se ne sme razkosati Nemčije v zapadni in vzhodni del. Tega se zapadne sile niso držale, temveč skušajo organizirati posebno vladno za zapadno Nemčijo.

Knjiga vsebuje tudi pet izjav, ki so jih izdale sovjetske oblasti v Berlinu. Ostala vsebina se nanaša na prizadevanja za rešitev berlinske krize, ki jih je podvela sovjetska vlada do 3. oktobra.

Progresivci zahtevajo
sklic legislature

Chicago.—Progresivna stranka države Illinois je governerju Greenu predložila petico z več kot 100.000 podpisov za sklicanje izrednega zasedanja legislature.

in zapadnega, ne dopuščata take ustanovitve. Kar imajo v mislih, je ustanovitev skupščine zapadnih evropskih držav.

Pred nekaj tedni je britska vlada predložila svoj načrt glede tega vprašanja. Francoske oblasti so izjavile, da britski program ne predstavlja podstavkov francoskega načrta, temveč da je namen britskih sugestij diskreditiranje francoskega predloga, kakor poroča Frederick Kuh, poročevalec čikaškega Sun-Timesa.

Britska vlada omenja težkoče, ki bi nastale v izvajanju zaključkov evropske skupščine glede delokroga, postavljajo in medsebojnih pogodb. Britski predstavniki se boje, da bi francoski načrt pomenil takojšnjo ustanovitev federalne oblasti z vsemi zakonodajnimi pravicami.

Francoska vlada naglašala, da je skrajni čas, da se omenjeni sistem dveh svetov, vzhodnega

BRITSKI VEŠČAK ODOBRAVA RUSKI ATOMSKI NAČRT

Sprejetje ameriškega predloga bi bilo bedasto

London.—Patrick Maynard S. Blackett, profesor fizike na univerzi Manchester in priznan veščak v atomski energiji, je izjavil, da bi Rusija bila neumna, za kontrolo atomske energije, če bi sprejela ameriški predlog.

Blackett je nekaj časa bil član britskega posvetovalnega odbora za raziskavo atomske energije. On je tudi napisal knjigo z naslovom "Vojaške in politične posledice atomske energije." V tej knjigi, ki je izšla že dni, pravi Blackett, da atomska bomba ne bo igrala odločilne vloge kot vojaško orožje, ali da bi komu uspelo izaliti hiter zaključek vojne z atomskimi bombami v vojni proti kakšni velesili.

Profesor Blackett se ne udeležuje v politiki, kljub temu pa je v eni svojih redkih izjav dal podporo britski delavski vladi v njenem programu za podpiranje glavnih industrij. Nekaj časa je bil predsednik Zveze znanstvenih delavcev—delavske unije znanstvenikov—ki je spojena s Kongresom britskih strokovnih unij. Sedaj dela za vlado v laboratoriju za raziskavo radarja in kozmičnih žarkov.

Blackett piše v svoji knjigi, če bi Rusija sprejela ameriški načrt za kontrolo atomske energije, bi pomenilo:

Preprečenje razvoja atomske energije za industrijske svrhe v Rusiji, kar pa je danes najbolj važna zadeva sovjetske vlade, kajti Rusija potrebuje razvoj te sile za obratovanje industrij, do čim ima Amerika dovolj električne sile in si lahko privoščita čas in denar za izdelovanje atomk.

Razgaljenje krajev ruske vojaške in težke industrije, do česar bi imeli dostop pregledovalci Združenih narodov, predvsem ameriški generalni štab, tako da bi imeli celoten obris ruskih načrtov. Seveda bi imela Rusija enake podatke o ameriških industrijah, kar pa ji ne bi koristilo, ako nima atomske bombe in ker ne poseduje vojaških baz za napad na Ameriko.

Rusija ne bi imela pozitivnega zagotovila, da bi Amerika uničila atomsko silo, četudi bi Rusija izpolnjevala pogoje sklenjenega dogovora. Vsled tega Blackett svetuje, naj se takoj obnovijo pogajanja za kontrolo atomske sile.

da omogoči priti stranki na glasovnico. Podpisi so bili zbrani v nekaj dneh.

praktičnim delom za eventualno uresničenje evropske federacije. Francija vidi potrebo evropske federalne unije, dočim se britska delavska vlada boji, da bi taka unija ogrozila izvajanje socialističnega programa v Veliki Britaniji in da se ji bi njeni dominioni odtujili.

Ameriška vlada je mnenja, da bi zapadne evropske vlade morale ustanoviti medsebojne vojaške zveze separatno po vzorcu panameriškega pakta. Amerika bi rada vključila v zvezo tudi Irsko, Islandijo, Portugalsko, Dansko, Norveško, Grčijo, Turčijo, Italijo in seveda tudi fašistično Španijo, čemur pa se zapadne evropske države upirajo.

Iz vsega tega sledi, da bo pariška konferenca zunanjih ministrov šestih držav le akademskega značaja in da je uresničenje "vseevropske skupščine" še doka daleč.

Domače vesti

Nov grob v Penni

West Middlesex, Pa.—Dne 19. okt. je umrl Jakob Jert, star čez 50 let, doma iz Kozlevca, fara Polica pri Grosupljem. Prejšan leta je živel v Sharonu, zadnje leto pa v West Middlesexu, kjer je z ženo in pastorkom vodil gostilno. Prejšan leta je dopisoval v Prosveto. V Pueblu, Colo., zapušča brata.

Šest dijakov ubitih

Aurora, Minn.—Dne 2. okt. okrog polnoči je bilo v avtni nesreči blizu Gilberta ubitih šest srednješolskih dijakov, dva pa težko ranjena. Med ubitimi sta bila tudi dva sinova slovenskih staršev, Donald Putzel in Thomas Škerbitz. V avtu je bilo šest fantov in dve dekleti, obe ubiti. Do nesreče je prišlo, ko so se vračali domov iz Virginije. Šofer je očividno prehitro vozil in na ovinku zgubil kontrolo nad avtom.

Smrt urednika

Pittsburgh, Pa.—Dne 12. okt. je umrl Michael J. Horvath, bivši urednik angleške sekcije Zvezdnice, glasila Hrvatske bratske zajednice. Star je bil 57 let, doma od Karlovca. V Ameriko, Steelton, Pa., je prišel z očetom, ko mu je bilo 9 let in se izučil tiskarske stroke. V gl. odbor za jednice je bil prvič izvoljen leta 1928. Urednik angleške sekcije Zvezdnice je bil od 1939 do 1947. Zapušča ženo.

Eksplodizija plina
v premogovniku

Pet rudarjev ožganih,
80 se jih rešilo

Eldorado, Ill., 21. okt.—Zadnje sredo okrog osmih zvečer je prišlo v bližnjem premogovniku Dering št. 2 do eksplozije plina. Pet majnarjev je bilo ožganih, 80 drugih pa se je rešilo vsake poškodbe.

Po mnenju premogarjev je prišlo do eksplozije radi tega, ker je iz plinskega cevovoda, ki drži mimo, najbrže uhajal plin v premogovnik. Izmed ponesrečenih majnarjev so enega odpeljali v bolnišnico, drugi pa so odšli domov.

Ruske čete
odhajajo iz Koreje

London.—Ruski radio je zadnje sredo poročal, da so sovjetske čete začele odhajati iz severne Koreje, ki je bila in je deloma še po rusko okupacija, toda do novega leta misli Moskva potegniti vse svoje vojaštvo od tam. Moskovski radio je dejal, da korejsko ljudstvo prireja sovjetskimi četami "veličastne odhodnice."

V južni Koreji je izbruhnila vojaška revolta

Uporni vojaki okupirali dve mesti; za upor odgovorna reakcija

Seoul, Koreja, 21. okt.—V južni Koreji je v sredo prišlo do izbruha revolte med domačimi vojaki, ki so okupirali dve obsežni mesti, potem pa pričeli marširati proti tretjemu mestu, da ga tudi okupirajo.

Proti desničarski vladi, kateri načeljuje Syngman Rhee, se je spuntalo 4.000 vojakov. Revolta je izbruhnila v srednjem delu pristaniškega mesta Yosu in se naglo razširila na vojaško garnizijo v Suchonu. Po okupaciji obeh mest so se uporniki začeli pomikati v smeri Kwangjuja, ki je glavno mesto obmorske province Cole.

Vlada, ki je pod varstvom ameriške okupacijske armade, je obdolžila komuniste, da so oni inscenirali to revolucijo. Baje so se vrinili v južnokorejsko armado in ustanovili svoje celice. Do izbruha revolte je prišlo, ko je bil aretiran načelnik komunistične celice v Yosu.

Sicer je tudi v južni Koreji, ki je pod ameriško okupacijo, vsakdo komunist, ki je v opoziciji proti Rheejevi skrajno desničarski vladi. Ta vlada se je po okupaciji držala na krmilu z največjim terorjem in natrpala ječe in koncentracijske taborišča z opozicijo. O civilnih svoboščinah ali demokraciji ni v južni Koreji nobenega sluha. Ustanovljena je bila prava policijska država, ki je v persekucijami, umori in masnim aretacijami zatirala vse zahteve za reforme. Delavsko gibanje je bilo poginoto pod zemljo, enako tudi vse opozicijske stranke. Mnogo vodilnih opozicionalecev je bilo zavrženo umorjenih bodisi po policijski ali po fašistični mladinski organizaciji. Na ves ta teror je ameriška okupacijska oblast mirno gledala in šla reakeciji na roke. V južni Koreji imajo še vedno velik vpliv tudi Japonci, ki so še vedno zasidrani v industrijah in trgovini.

To je ozadje te revolte v Južni Koreji, ki je bila 15. avgusta proglašena kot republika. Notranji minister T. Y. Yoon je v odsotnosti predsednika Rheeja takoj razglasil obsedno stanje in vabil vse ameriške okupacijske cone. Rhee se je zadnje dni nahajal na Japonskem, kamor je šel na posvetovanje z generalom MacArthurjem. Po izbruhu revolte se je takoj podal domov. Proti upornikom je bilo poslano vojaštvo in močni oddelki državne policije.

Možno je, da je na izbruh te revolte vplivalo tudi dejstvo, ker je Rusija zadnje dni začela umikati svoje vojaštvo iz severne Koreje.

Velika letalska
nesreča v Angliji

39 oseb na poti
v Ameriko ubitih

Prestwick, Anglija, 21. okt.—V bližini tega škotskega mesta je v sredo prišlo do velike letalske nesreče, v kateri je bilo ubitih 39 izmed 40 potnikov in članov posadke. Do nesreče je prišlo, ko je veliko holandsko letalo tipa Konstelacije priletelo iz Amsterdama in mislilo pristati na tukajšnjem letališču. Za pristanek pa je letalo priletelo s preveliko brzino, zadelo v električno žico visoke napetosti in se vžgalo ter v plamenih treščilo na tla.

Letalo je bilo namenjeno v New York. Izmed 31 potnikov je bilo sedem Amerikancev. Med potniki je bilo več žensk in otrok.

Češka uvaža predlog
za prisilno delo

Praga. — Čehoslovaški parlament se bavi s predlogom, ki določa, da se vse osebe, ki sabotirajo ekoposkovo obnovo, pošljejo v taborišča na prisilno delo. Predlog določa, da vse osebe med 18 in 60 letom starosti, ki so zmožne za delo pa nečejo delati, morajo opravljati prisilno delo. Večina njihovih zaslužka se bi poslala njihovim družinam. Predlog je naperjen predvsem proti osebam, ki žive brez dela in se redijo na račun državne ekonomije. V taboriščih bodo dobili moralno, tehnično in kulturno vzgojo.

Vprašanje 'evropske skupščine' na pariški konferenci

Pariz. — Francoska vlada bo obnovila svoja prizadevanja za ustanovitev Evropske posvetovalne skupščine na konferenci zunanjih ministrov peterih držav Zapadne zveze, ki se snide 25. oktobra.

Konferenca se bodo udeležili zunanji ministri Velike Britanije, Francije, Belgije, Holandije in Luksemburške. Ti so Ernest Bevin, Robert Schuman, Paul Henri Spaak, D. U. Stikker in Joseph Bench. Ta petorica je konfirala pred tremi meseci v Haagu. Takrat je Francija predlagala ustanovitev Evropskega posvetovalnega parlamenta kot prvi korak za ustanovitev Združenih držav Evrope.

Četudi se francoski predlog navidezno nanaša na ustanovitev vseevropske skupščine, se omenjeni zunanji ministri dobro zavedajo dejstva, da obstoječi sistem dveh svetov, vzhodnega

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Support Society

Narodna in Zdravna družba (Ivan Čič) in Kanado \$2.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$1.00 za četrti let; za Chicago in okolice Cook Co. \$2.50 na leto, \$4.75 za pol leta; za inosmatvo \$11.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$2.00 per year, Chicago and Cook County \$2.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Člani glasov po dogovoru.—Rokopisi delov in manjših članov se ne vrnejo. Rokopisi literarnih vsebin (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil polico.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa kora ima stik s Hovom

PROSVETA

2857 - 88 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Lasanje v Parizu

V Parizu se lasajo kakor za stavo. Visoki diplomati z obeh strani velikega plota se kosajo, kdo bo bolj ožigal svojega nasprotnika, kdo prikazal nasprotno državo za bolj trinošo, bolj machiavelso, bolj nazadnjaško, bolj imperialistično. Na klin so obesili vsi diplomatsko etiketo, vse protokole. Oprli so se besednih gorjač in "soapboxerstva" in mlitijo drug po drugem, da se kar kadi.

Mrzla vojna v vsej svoji goloti, brez vsakega prizanašanja. Grehe si očitajo kakor si jih niso nikdar očitali države razen v dobi aktualne vojne, ko je v modi, da se sovražnika prikaže v najbolj umazani luči. Vse zato, da se opoji ljudstvo s čim večjo dozo sovražnosti, da bo čim bolj voljno prenašalo vojno trpljenje in grozote in pomanjkanje, da bo pripravljeno na čim večje žrtve. Ko se razkadi dim, ko so preštete žrtve, se pa začne razlegati drugačna pesem. Brutalnosti ali barbarizem je pozabljen in bivšega sovražnika je treba postaviti na noge, da se bo v prihodnji vojni lahko boril na "naši" strani proti tistemu "sovražniku", ki je bil v zadnji vojni naš zaveznik in največ doprinesel, da smo "zmagali".

Tako gre ta pesem stare, povsem bankrotirane diplomacije. Ta stvar bo šla naprej po svojih starih kolovoznicah toliko časa, dokler bo vojna igrala vlogo v državni politiki. In bojimo se, da bo ta doba trajala še nekaj časa, morda do takrat, ko se bodo po vsem tako zvanem "civiliziranem" svetu zopet plazili jezdecji strašne apokalipse. Toda vrnimo se v Pariz!

Tam se ne dajejo samo radi berlinske krize, katero očitno namenoma podaljšujejo in poglabljajo, da bodo lahko bolj potlačili svojega nasprotnika, "ko bo prišel čas", kakor tudi dobili več preteza za nadaljevanje mrzle vojne, svoje bankrotirane politike. V Parizu drug drugemu odkrivajo tudi socialno in politično gnolovo svojih toliko opevanih "demokracij". To odkrivanje in žigosanje medsebojnih grehov zná morda končno le koristiti človeštvu.

Ko so se na primer sovjetski predstavniki v socialnem svetu spravili nad ameriški "jimmcrism": nad plemensko bigotost in zapostavljanje in šikaniranje in odkrivanje najbolj elementarnih človeških pravic, kateremu je izpostavljeno od zibel do groba zlasti naše zamorsko prebivalstvo, so napravili uslugo človečanstvu in civilizaciji. Enako tudi, ko so udrihali po silnici, odnosno še bolj zločestni rasistični politiki Južne Afrike, kjer se razvija pravi nacizem. Dobro delo so napravili tudi, ko so udarili po angleškem imperializmu in njegovem srednjeveškem kolonializmu, ki še danes pod delavsko vlado prav tako nesramno izkorišča in zanika pravice kolonialnim ljudstvom kakor jih je izkoriščal in zatiral pod toriji.

Na drugi strani bi lahko dali "priznanje" tudi angleški diplomaciji, ki je — šilo za ognilo! — udarila po tako zvanem sovjetskem suženjskem delu. S tem je zadelo rusko diplomacijo v živo, da je zarjavela kakor zaboden bik.

Kritiki ruskega suženjskega dela sicer zelo pretiravajo in povtarjajo, da se kar kadi. Toda da v Rusiji obstoji suženjsko delo, ne samo kazensko delo, tega tudi Moskva ne more zanikati, kajti na razpolago so izjave in spisi ljudi, ki so v zadnjih 20 letih pobegnili iz sibirskih kazenskih taborišč.

Ruski komunisti morda lahko zagovarjajo ta svoj kazenski sistem, kakor ga je opravičeval in zagovarjal tudi carizem, toda Sovjetski uniji ne dela nobene časti.

Torej če v Parizu drug drugega žigosajo radi teh grehov, smo mnenja, da je te vrste mrzla vojna še najbolj na mestu.

Za največjega demagoga se je pokazal Ernest Bevin, angleški zunanji minister, ko je oni dan dejal v Parizu, da je Rusija danes "edina imperialistična država". Trdil je, da Anglija ni več imperialistična, marveč je samo še — "commonwealth", matica "enakopravnih" držav. Dejal je, da angleške kolonije, "kolikor jih še imamo", niso več fisto, kar so bile v preteklosti, marveč si Anglija danes le beli glavo, kako bi jim čim bolj pomagala, kako bi jih čim prej spravila na noge gospodarsko, politično in kulturno, kako kolonialna ljudstva čim prej "izobrazila" in jih "usposobila" za "samovlado".

Tako licemerskega in farizejskega govora iz ust predstavnika kake države svet najbrže ni še nikdar slišal ali čital.

Istočasno, ko se je Bevin oblekel v svetniško haljo, kazal na Rusijo kot na "edino imperialistično" silo in pral angleški imperializem, čes da "nič več ne obstoji", je angleško vojaštvo prav tiste ure in minute lovilo in morilo "komuniste" na Malajskem, da tam obvarje angleški imperializem pred zatonom.

Kot "dokaz", da "Anglija ni več imperialistična", je Bevin navedel Indijo in Burmo in Cejlon, čes pogledate nas, kako smo "demokratični": mi smo se od tam "prostovoljno" umaknili.

Anglija se je pod sedanjno vlado iz teh kolonij res umaknila, toda ne "prostovoljno". Umaknila se je zato, ker je bila prisiljena, ker so ji bila tla v Indiji in Burmi prevročila!

Neče se pa umakniti ne prostovoljno ne prisiljeno z Bližnjega vzhoda, niti z Malajske, kjer so bogati cinkovi rudniki in kavčarske plantaže, niti s Hong Konga, niti iz Egipta, čeprav Egipci to zahtevajo. Prav tako se neče umakniti iz Centralne Amerike in Karibeja in z ducatov drugih imperialističnih točk, da o Afriki sploh ne govorimo.

Anglija se je res umaknila iz Indije in Burme, ker se je morala. Toda zdaj ima v načrtu, da razvije sličen imperij v Afriki, ampak ne iz kakih človečanskih, socialističnih in civilizatoričnih nagibov, marveč iz stoprocentno imperialističnih ciljev: da iz Afrike napravi svojo zlato majno kakor je bila nekoč Indija. Iz istega razloga se neče umakniti tudi iz Hong Konga in ga vrtni Kitajci.

Ampak v očeh machiavelskega Bevina, ki danes v mednarodni

Gleda pošiljanja paketov in poštne zveze z Jugoslavijo

Gross, Kans.—Stališče bogate Amerike nasproti Jugoslaviji, ni pravično, zlasti ne v očiščeni dejstva, da je Jugoslavija v zadnji vojni toliko doprinesla za zmago nad brutalnim nacifašizmom, ki je hotel svet poriniti v barbariko suženjstvo.

Ce ne bi stari domovini ob pravem času priskočili na pomoč ameriški Slovenci in Slovenke s svojimi pošilkami, bi tam danes še teže prebredli krizo, v katero je dežela zabredla vsled splošnega opustošenja. Številna zahvalna pisma, ki smo jih prejeli od svojcev in javne zahvale jugoslovanskih činiteljev, pričajo v kako ogromno pomoč so poslani paketi z živežem, obleko, obuvalom in drugimi potrebščinami, ki smo jih poslali svojim sorodnikom in drugim prijateljem.

Z ženo sva poslala že okrog 50 paketov na razne naslove. In v teku vseh treh let pošiljanja so sorodniki in prijatelji sporočali, da so prejeli vse v redu, čeravno v največjih slučajih z veliko zamudo. Toda zadnje čase, odkar v Ljubljani cariniki pregledujejo poslane pakete, se pa pritožujejo, da te ali one stvari ni bilo v paketu. Pred nekaj dnevi sva z ženo zopet prejela pismo s tako pritožbo. Teta moje žene piše: "Vse poslano smo z velikim veseljem in solzami v očeh prejeli, razen mila in srage, katero je Francelj tako željno pričakoval. Teh dveh stvari ni bilo v paketu."

Moja 85. let stara mati, za katero skrbi za bratom Tonetom, da ne bo na večer svojega življenja živila v občutnem pomanjkanju, mi piše: "Vse poslano sem prejela v redu, le malo in večina kave je bila ven vzeta. Nekdo je imel dolge prste. Vseeno srčna hvala!" V obeh pismih je še dostavljeno: "Dokler so odpirali pakete samo na Mirni, smo vselej poslano prejeli v redu."

Kako se počutita pošiljatelj in prejemnik, če uzmovč izprazni pakete, najbrže ne iz potrebe, pač pa da se okoristi na črni borzi, ve le tisti, ki pošilja stvari z namenom, pomagati svojem, obenem pa olajšati državni skrb za svoje državljane.

Na drugi strani pa moramo dati priznanje jugoslovanskim oblastem, da so kljub ogromno paketni pošti skrbela, da se ni tatvina paketov razširila v občutno škodo pošiljateljev in prejemnikov, kot se to dogaja po drugih državah.

Moja sosedja je Francozinja, ki tudi precej pošilja svojem v Francijo, pa pravi, da je skoraj sleherni paket deloma izprazen, nato pa natičen s kamenjem, papirjem ali kakšno drugo staro šaro.

Stari ljudje, ako ne prejmejo vsega poslanega, ne vedo, komu in kam bi se pritožili. Morda bi lahko tukajšnje jugoslovansko poslanstvo opozorilo poštne oblasti v Ljubljani, naj bi pogledale pod prste tistim, ki imajo opravka z odpiranjem paketov. Sicer pa je bilo v zadnji sredini številki Prosvete uradno naznanjeno, da je jugoslovanska vlada ukinila carino na ameriške pakete. Če bo tudi ukinje no pregledovanje paketov v Ljubljani, mi ni znano.

Končno še to: Najbrže vsi, ki imamo opravka z dopisovanjem in pošiljanjem paketov svojem v domovino, želimo, da bi se izboljšala poštna zveza med Ameriko in Jugoslavijo. Najbrže, da je krivda na strani Amerike, da se v treh letih in pol ni popolnoma nič zboljšal poštni promet z Jugoslavijo. Najbrže si naša vlada ne želi kakšne pogodbe, ki bi izboljšala poštni promet.

Vendar pa bi mogče kaj pomagalo, če bi SANS interpelliral pri glavnemu poštarju v Washingtonu, da bi se ugotovilo, kje leži krivda, da še vedno po treh letih in pol po vojni vzame najmanj tri mesece časa za dostavitev paketov v Jugoslavijo.

Norman Thomas lomi kopja proti komunizmu in se norčuje iz socialistov, čes, če nočejo svojih glasov proč metati, naj glasujejo za Deweya.

Progresivna stranka, katere kandidat za predsednika je Henry A. Wallace, nam nudi program za mir in blagostanje.

jo in šest tednov za pisma z navadno pošto.

Pravijo, da se svet hitro maplja vsled hitrih prometnih sredstev, v slučaju Jugoslavije pa to ne drži, kakor da bi bila Jugoslavija bolj oddaljena kot luna.

John Shular.

Delavci, volite za progresivne delavske kandidate!

Duluth, Minn.—Dne 2. novembra bo ljudstvo ZDA imelo zopet priliko, da odloči kdo nam bo vladal prihodnji dve oziroma štiri leta. Letos je volilna kampanja velike važnosti vsled svetovnega nesporazuma, kateri lahko povzroči, da kdo sproži puško v napačno smer, kar bi povzročilo ponovno morijo nedolžnih ljudi. In ker splošno ljudstvo vsled vojne največ trpi in žrtvuje, je toliko bolj potrebno, da se bolj resno zamislimo v politiko, da se poučimo o kandidatih, da bomo znali glasovati za take, ki so delovali za ljudski blagor in svetovni mir; ter da porazimo tiste, ki so v službi onih, ki bogatijo na račun delovnega ljudstva in vojn.

Tukaj v Minnesoti trošijo izkoriščevalci in vojni hujskači tisoče dolarjev za poraz našega sedanjega kongresnika Johna Blatinika. On je pokazal, da ni na prodaj; v dveh letih kot novinec v zveznem kongresu je vedno glasoval in deloval za ljudstvo koristne zakonske predloge in glasoval in deloval proti takim predlogom, ki so bili škodljivi za deželo in splošno ljudstvo. Zato so se nazadnjački zakleli, da poskusijo vse načine, da ga porazijo. Zato je dolžnost nas vseh, katerim je v resnici za svetovni mir in ljudski blagor, da delujemo na to, da bo John A. Blatinik, sedanjí kongresnik osmega distrikta, ponovno izvoljen, kajti ljudstvo in dežela potrebuje take zastopnike, ki delajo za nas. Obstruji DFL stranke, kakor tudi obe AFL in CIO uniji delujejo za izvolitev Johna Blatinika.

Te organizacije tudi podpirajo kandidature Huberta Humphreja za zveznega senatorja, ki kandidira nasproti sedanjemu senatorju Joelu Ballu, ki je velik sovražnik delovnega ljudstva in propagira za delavcem škodljive predloge. Hubert Humphrey je sedaj župan mesta Minneapolisa.

Pa tudi glede predsedniškega kandidata se je treba odločno postaviti na stran, katere nudi ljudski masi najboljši program. Ob stari stranki, republikanska kot demokratska, sta imeli v preteklosti dovolj prilike, pokazati, kaj zmoreta, in kaj smo dobili pod njima?

Skusili smo obe stranki v našem času! Kadar smo delavci zahtevali malo večji kos kruha, smo čestokrat dobili injunkcije, pomagali so lomiti naše stavke, preganjali delavske vodje, kateri so v resnici delovali za nas; imeli smo čase brezposelnosti, v katerih je na milijone ljudi trpelo pomanjkanje vzlic dejstvu, da je bilo dovolj dobrin za življenje. In kar je najhujše, je to, da smo šli skozi dve svetovni vojni v našem času, v katerih je zgubilo življenje milijone nedolžnih ljudi, milijone je bilo pohabljenih, in celi narodi so bili pahnjeni v bedo in pomanjkanje. Sedaj pa spet delujemo za vojno z Rusijo. In če pride, bo tretja v našem času, iz katere pa nihče ne zna, kakšen bo izhod. Vojde obema starih strank so krive, da imamo ta svetovni nesporazum, zato nista vredni, da bi jih mi, navadni ljudje, podpirali!

Norman Thomas lomi kopja proti komunizmu in se norčuje iz socialistov, čes, če nočejo svojih glasov proč metati, naj glasujejo za Deweya.

Progresivna stranka, katere kandidat za predsednika je Henry A. Wallace, nam nudi program za mir in blagostanje.

političi verjame in prakticira enak "socializem" kakor Winston Churchill, to ni imperializem, marveč samo — "British commonwealth of nations".

Ta nam daje ponovno upanje, da se bo ljudska masa oprilela tega gibanja in da bo progresivna stranka prišla iz tekoče volilne borbe pjačana v takem številu, da bo postala vodilna stranka ameriškega ljudstva, stranka s programom blaginje in miru, izobila in svetlejša bodočnosti ter svetovnega sporazuma za skupno delovanje vseh narodov. V tem upanju se pridružujem onim, ki priporočajo izvolitev Henryja Wallacea za predsednika Zedinjenih držav.

John Kobl.

Otroci in petje

Otrok besede prve najlažje se glase, in v petju glasiki mehki najbolj ljubko done.

Cleveland, O.—Da, prve besede, ki jih otrok izgovarja, so najlažje. Kako z velikim veseljem in vztrajnostjo uči mati in oče, ali kdo drugi, otroka prve besede in kako zadovoljstvo občutita ob prvih izgovorjavih otroka, vedo najbolj le tisti, ki so to občutili.

Tiste besede ne gredo več iz spomina. Kako sladko se glasi, največkrat še ne čisto izgovorjene besede kakor "daddy", "mammy", "len-pa", "len-ma" itd.

Kakor vsaka živa stvar, tudi otrok raste naprej in ga je treba kaj težje učiti. Na vrsto pridejo pesmice. Saj je človek tako ustvarjen, da potom pesmi pripoveduje in izliva veselje, zadovoljstvo, žalost, hrabrost, zmago, osvoboditev, delo, napredek, zdravje, smrt itd. Menda ni človeka, ki bi ne ljubil petja. Kako lepo je poslušati otroka, ko izliva iz svoje nedolžne duše mehke glaske v petju. A še lepše in zanimivejše ga je poslušati in videti v dvorani na odru v krogu drugih otrok, ki nastopijo pred mnogostevilnim občinstvom in pokažejo, kaj vse se da iz mladih src naučiti.

Očka in mamica, prav gotovo bosta tudi vidva iz srca vesela in zadovoljna, ko bosta videla in poslušala svojega otroka v krogu drugih otrok, ko bodo prepevali vesele in mile pesmice in bodo plaval ali akordi mehkih glasov po dvorani in napolnjevali vse navzoče z zadovoljstvom. Zato pripeljte svoje otroke k mladinski zborom, kjer se, le dobro učijo in so pod skrbnim nadzorom.

Mladinski pevski zbor SDD na Waterloo rd. še vedno sprejema mlade pevce in pevke. Pri tem zboru je mnogo otrok od tukaj rojenih staršev. Stari očka in mamica, povejte vašemu sinu in hčeri, da naj pošlata svoje otroke k zboru ali jih pa sama pripeljeta.

Kaj pa vi, ki ste v starem kraju rojeni ali tam vzgojeni, ali pošiljate svoje otroke k zborom? Ako ne, vprašajte sami sebe, zakaj ne? Kaj ne slišite notranjega glasu svoje dolžnosti? Pripeljte svojega otroka enkrat ali dvakrat k vaju, da se privadi drugim in potem bo sam želel iti med nje. Vsa nov član ali članica dobi tudi eno dolarso nagrado in ravno tako član zboru, ako pridobi novega pevca ali pevko.

Vaje se vršijo vsak tork v SDD na Waterloo rd. od 6. do 7. zvečer pod vodstvom nove učiteljske moči, poznane pevke miss Florence Unetič, pianistka pa je miss Eleanor Pavli.

Za podrobnosti pokličite tajnico zbora Mary Vidrich, KE 2723.

J. Tomič.

Zadnje vabilo na igro "Svet brez sovraštva"

Detroit, Mich.—V nedeljo bodo imeli Čikažani priliko videti pravo sliko iz časov okupacije Slovenije. Igra "Svet brez sovraštva" kaže muke in trpljenje slovenskih mučenic, ki so bile zaprte v ljubljanskem gradu. Drama nosi pravo ime, kajti v ječi ni sovraštva, pač pa eno samo veliko trpljenje.

V pismih, ki smo jih prejemale od naših sorodnikov, smo veliko čitali o grozotah in mukah našega naroda, o oblačnosti in (Dalje na 3. strani.)

Ameriški žurnalista poroča iz Jugoslavije

III.

Ljudstvo z upanjem gleda v bodočnost; Tito ima podporo vsega naroda

GEORGE SELDES, danes najbrže največji in najuspešnejši ameriški debunkar fašizma, zaeno pa neizprosen razgaljevalec ameriških častniških lordov, korumpiranih kongresnikov in drugih ljudskih zajedalcev, sedaj potuje po Jugoslaviji in študira tamkajšnje razmere. Tu objavljamo njegovo zanimivo poročilo, ki ga je poslal iz Beograda. G. Seldes je znan tudi mnogim Slovincem, ki so naročeni na njegov debunkarski tehnik "In Fact". Spisal je tudi že mnogo knjig, zlasti pa je zaslovel s knjigo "Sawdust Caesar", v kateri je pred mnogimi leti razkrinkal tedaj mogočnega Mussolinija.—MILAN MEDVESEK.)

Moja tolmacinja mi je takole razložila glede oblike: "Uradnica v Ameriki ima mnogo oblek, jaz pa imam tukaj samo dve: ena je v pranju, ena na mení. Toda to me ne vznemirja, saj smo vsi v istem položaju. Mi vsi: kmetice, ki so danes na boljšem kot so bile kdaj poprej, žene industrijskih delavcev in prav tako državnih uslužbencev verujemo z vsem srcem, da bo petletni načrt obnovil deželo, opustošeno od vojne, zaeno pa dvignil našo življenjsko raven do take višine kot je nismo poznali nikdar poprej!"

Mi v to zato verujemo, ker lahko vsi vidimo, kaj vse smo že dosegli v kratki dobi po vojni. V l. 1945-46 smo počistili vojne podrtine. Na novo smo zgradili vse mostove, prav tako tovarne in delavnice; ponovno odprli naše rudnike in premovalnice; popravili železniške proge; zgradili sole in bolnišnice.

Od l. 1947 do 1951 bomo, kakor je dejal maršal Tito, "spremenili lice naše dežele in u-stvarili pogoje za popolno odpravo izkoriščanja človeka po človeku."

Mi to verjame! To verjame 7,000,000 Jugoslovancev različnih strank, ki spadajo k ljudski fronti! Mi vsi smo se obvezali, da bomo doprinesli svoje, da se ta načrt uspešno izvrši. Da, mi bomo preobrazili našo deželo brez zunanje pomoči in vzlic bojkotu od strani zapadnih držav! Ob koncu našega petletnega načrta bomo imeli morda tudi mi deset ali dvanaest oblek."

Ameriški atašej priznava velik napredek

Naletel sem na mnogo oseb, ki govore nemščino. Govoril sem z mnogimi delavci, ki so bili vojni ujetniki, z odvnetniki, ki so kritizirali nekatere vladne odloke, s tovarniškimi ravnatelji in celo s kmeti na polju. Toda vsi brez izjeme podpirajo Tita! Tito jih je vodil do zmage v vojni; Tito je obnovil deželo; Tito jih vodi pri ustvarjanju naroda, kateri bo še začasno njih življenje dosegel visoko mesto med civiliziranimi, kulturnimi in naprednimi narodi sveta.

Edini ljudje, ki kritizirajo jugoslovansko vlado, Tita in petletko, so diplomatski uradniki vseh narodov in večinoma—to da ne vsi—ameriški žurnalisti. Teda, ko sem bil na vrtni veselici, ki jo je priredil ameriški poslanik Cavendish Cannon za diplomate in žurnaliste, kateri so se udeležili podonavske konference, sem prišel v razgovor z ameriškim političnim atašejem Lenhardtom, in on je izrekel sledečo sodbo o Jugoslaviji: "KAR SE DOGAJA TUKAJ, JE NAJVEČJA STVAR PO KONČANJU VOJNE!"

Z Lenhardtom sem aranjiral sestanek za naslednji dan v ameriškem poslanstvu, toda takoj ob mojem vstopu mi je dejal: "To je za vaše informacije in ne za javnost," kar pomeni, da ne

Uradniki kažejo na napredek in obrise ambicioznih načrtov za preobrazitev dežele v smeri socialistične družbe

Resnična "železna zavesa" je danes tista, ki zakriva novice in prostovoljna cenzura ameriškega tiska nad narodi vzhodne Evrope.

Vsak objektivni opazovalec, ki ni bil poslan z ukazom, da napada in blati vzhodne evropske narode, kmalu uvidi, da kar se danes godi v teh državah, je tako značilno in važno kot katera koli stvar kjer koli na svetu.

Od l. 1945 in 1946 so te nove republike, v prvi vrsti Jugoslavija, zasnovale 2-letne ali 3-letne ali 5-letne načrte, kateri imajo doseči sledeče:

1. Počističenje podrtin in ruševin zadnje vojne.
2. Popravitve domov in tovarne; pomnožitev črede in vzpostavitev naroda na predvojno raven.
3. Prekočanje predvojne življenjske ravni za industrijske delavce in kmete, kateri so v ogromni večini v teh državah.

Sovražni tisk zakriva objektivne novice pred javnostjo

Zgornji smotri so bili osnovani na podlagi takojšnjih potreb ljudstva, ki je bilo skoraj uničeno v zadnji vojni. Doseči te smotre v očiščeni vsakovrstni zaprek in primankljave, bi bilo treba čudežev, zato bi bilo vsekar pošteno, da bi ameriško časopisje posvetilo od časa do časa kakšno objektivno kolono tem ogromnim zasnovam. V resnici pa je ravno nasprotno. Le malo kateri ameriški žurnalisti poročajo resnico iz teh dežel, pač pa večinoma le kritizirajo in napadajo. In ne samo to! Namenoma stikajo za napakami in o njih poročajo na način, da podajo čitateljem popolnoma napačno sliko. O pomembnih in važnih idejah in načrtih sploh ne poročajo, ali pa uredništva doma taka poročila vržejo v koš.

Če si prijatelj teh narodov ali sovražnik, pristranski ali nepristranski opazovalec, resnica je, da imajo velikanse načrte; da se ti načrti izvajajo uspešno ali neuspešno, vzlic temu pa je sleherni korak nasproti novemu sistemu, pa če je še tako omahljiv, opletajoč ali pa popolnoma napačen, važna novica in zasluži nekaj vrst v ameriške-mu tisku.

Dolgoročni načrti za preobrazitev dežele in ljudstva

Ob koncu vojne je bila Jugoslavija skoraj do tal porušena. Nacisti so uničili od 50 do 75 odstotkov vseh tovarne in pokradli približno enak odstotek živine, očitno z namenom, da deželo udari lakota po njih izgonu iz dežele. Prav tako so raztrleli malone sleherni most, uničili skoraj vse lokomotive, osebnice in tovarne vagonne. In ne samo to! Železniške proge so bile skoraj vse uničene in porušene, povrhu vsega tega pa je ta nesrečna dežela izgubila v vojni nad 1,750,000 žrtve, večji procent kot večinoma drugih narodov.

Glavni smoter je nadomestitev teh materialnih izgub, toda nematerialni smotri to presega. Ako sumiramo, kar je bilo začrtano in kar so dosegli z različnimi načrti, dobimo sledečo sliko: (Dalje na 3. strani.)

MALAJSKA-

nova iskra v azijsko smodnišnico

Malajska je podolgovato raztegnjen polotok, ki se vleče od Zanje Indije, kjer meji na Siam, do Sumatre.

Popotniki, ki jih je zanesla prilika v to daljno deželo, jo popisujejo kot večno zelen paradiz, s tropičnim podnebjem in obilnimi padavinami. Vlažna sopolja žehi iz premočene zemlje ... do poznih dopoldanskih ur je dežela, dan za dnem pokrita z debelimi plastmi megla, ki se zbirajo, da bi se proti večeru zopet zlele nad zemljo v burnih nevihtah.

Vzdolž in nekako po sredi dežele teče veriga gorovja, pokrita z nepreglednimi džunglami. V teh se živijo plemena Orang-Utana (kar pomeni "gozdni človek", pritiklivi "negriti", starodaven ostanek predzgodovinskih časov. Sem v džungljo so jih zrinili v njihovo pradedovino vdajajoči Malajci, Kitajci, indijski Tamili in slednjič pohlepni in okrutni beli kolonialni gospodarji.

V ta zadnji, od pragozdov varovani ostanek njihove domovine pa že silijo od vseh strani novo skrčene plantaže kavčuka, rudniške naprave in kolonije, pa celo železnice in betonirane ceste.

Celo sredi pradžungle lahko najdeš — tako pripovedujejo — sledova kolonialnega izkoriščanja dežele, po rudnikih črna skaljena reka in potoke ter na široko steptane steze, po katerih prenašajo karavane slonov rudo do prometnih zvez.

Malajsko imenujemo po Malajcih, toda le-ti so sorazmerno mladi prebivalci dežele. Osvojili so jo pred komaj nekaj stoletji. Kasni doseljenci so tudi Indijci in Kitajci, ki tvorijo velik del prebivalstva.

"Tanah Malayu" pravijo deželi, — zemlja Malajcev. Toda dežela ni niti malajska, prav tako kakor ni indijska ali kitajska, vsem tem narodom pripada v tej deželi le preskromna pravica: biti kuli v rudnikih ali na plantažah.

Vse do današnjih dni je bila Malajska nespolna kolonija Angležev, ena najimenitnejših, celo pravi dragulj v britanski imperialni kroni.

Vsem uradnim komunikacijam britanskega kolonialnega ministrstva, ki poroča od prilike do prilike o akcijah proti "bandi malajskih gangsterjev", "peščici komunističnih zarotnikov", bi jejo v obraz dejstva, ki jih najdemo v drugih komunikacijah in časopisnih novicah. Slednja poročajo o uporabi celih divizij, vojnih ladij, najmodernejših vojskih letal "Spitfires", o 12.000 mož oboževanih policije poleg številnih, od lastnikov rudnikov in plantaž organiziranih tolpe, ki so vsi šli v borbo nad "bandite". Iz najrazličnejših imperialnih luk odhajajo ladje z novimi vojaškimi kontingenti, celo v Angliji sami že zbirajo kolonialne čete iz bivših vojakov, ki imajo "skušnjo za borbo v džunglah".

Vse to pač prezgovorno dokazuje, kolikšen obseg je že zavzela narodno-osvobodilna vstaja kakor tudi to, da ni borba na periferiji proti kakim "peščicam", temveč proti velikim demokratičnim organizacijam dežele, Panmalajski federaciji dela, ki šteje nad 300.000 članov, komunistični stranki, malajski mladinski in ženski organizaciji, demokratični uniji in malajski protijaponski osvobodilni vojski, ki je osvobodila od Japoncev ves polotok, še preden je stopil nanj kak angleški vojak.

Vse te silne množične organizacije, ki jih je skovalo malajsko ljudstvo v borbi, izgradilo pa v prvih povojnih letih, so danes prepovedane in v ilegali. Ze kmalu po zaključku druge svetovne vojne so prihajale v svet novice, ki so kazale, da se je tudi na Malajskem marsikaj spremenilo. Veliki štrajki rudarjev in plantažnih delavcev so dokazovali, da Malajci ne nameravajo krotko pot stari kolonialni jarem. Porast množičnih organizacij in njihove aktivnosti pa so priale, da je tudi politična zaostalost množic v tej deželi preteklost.

Tako se je po vojni iz leta v leto večala napetost med belimi vladarji, ki so se — po sramotni kapitulaciji pred japonskimi osvoboditelji — z nesramno mirnostjo vrnili na svojo posest, in delovnim ljudstvom, ki jim je zgo-

vodna področja, kakor v Indoneziji, Ceylonu, Siamu in Indokini, so bila pod njenim vplivom. V Internacional Rubber Regulation Committee-u (trstu, ki je dodeljeval kvote in postavljaj cene kavčuku), si je ustvaril britanski monopol eno najmočnejših gospodarskih postojank.

Toda tudi ta britanski monopol je doletel med drugo svetovno vojno smrtonosen udarec. Skoraj vse plantaže so padle v japonsko okupacijo. ZDA so bile naravnost primorane zgraditi orjaško industrijo sintetičnega kavčuka, v katero je vlada investirala nad 200 milijonov dolarjev. Da zaščiti to velikansko novo industrijo, je vlada ZDA po vojni močno omejila uvoz naravnega kavčuka. S sintetično industrijo in politično močjo v rokah je pričela Amerika diktirati cene in pogoje naravnemu kavčuku v tolikšni meri, da je — na primer — vključ velikega povpraševanja za gumijem svetovna cena kavčuka komaj za malenkost višja od predvojne.

Tako morajo danes britanski monopolisti izvažati kavčuk iz Malajske po predvojnih cenah, svoj veliki uvoz iz ZDA pa plačevati po tri do petkrat višjih cenah. (Ko bi bile povojne cene kavčuka vsaj približno izenačene s porastom cen ostalih osnovnih surovin, bi bila dobila Velika Britanija lani za prodani kavčuk okrog 600 milijonov dolarjev, medtem ko jih je dejansko dobila le — 260 milijonov.)

Toda ameriški imperialisti niti to ni dovolj. Preprečiti hočejo na vse načine, da bi Velika Britanija zaslužila kaj dolarjev in se s tem, kolikor tolarjev je na povodec z vodičem na čelu je bilo visoko obloženih z napolnjenimi vrečami oglja. Nekaj desetih konjčev je prineslo sedem ton oglja iz krajev, ki niso dostopni voznikom. Za njimi so šli in se vozili oglati na kamionih polnih oglja. Bili so prav takšni kot so pri delu, ki v kopah kuhajo oglje. Na vozovjih ter kamionih so vozili ogromne smrekove in jelove hlode, za tem jamski les in les za celulozo, dragoceno surovino za naše knjige, časopise, lesno volno. Veseli akciji in tešaji so na naslednjih vozeih in kamionih pokazali padove svojega napora: železniške pragoze, tesane tramove, brzovojne in druge drogeve ter lubje za črsovinu, ki jih nalaga konkurenčni ameriški imperializem, na delovno ljudstvo Malajskega polotoka.

V tem je glavni razlog, ki je pognal britanske imperialiste, da so se morali zaleteti z ofenzivo v zid prebujenega malajskega ljudstva, da so morali pričeti, navzlic vsaj tveganosti z napadom na delavske meze in življenjske pogoje, se bolj zaostri eksplatacijo ... skratka, da so morali zagreti se eno iskro v — azijsko smodnišnico! (Tovariši)

Kajti ni dvoma, da je tudi danes Malajska še vedno velika dragocenost, da bi bila lahko tudi vnaprej še obilen vir profitov — pod pogojem seveda, če bi uspelo prevladati bremena, ki jih nalaga konkurenčni ameriški imperializem, na delovno ljudstvo Malajskega polotoka.

V tem je glavni razlog, ki je pognal britanske imperialiste, da so se morali zaleteti z ofenzivo v zid prebujenega malajskega ljudstva, da so morali pričeti, navzlic vsaj tveganosti z napadom na delavske meze in življenjske pogoje, se bolj zaostri eksplatacijo ... skratka, da so morali zagreti se eno iskro v — azijsko smodnišnico! (Tovariši)

V TITOGRAHU

so začeli graditi lesni kombinat. Ko je mladina zgradila prvo Nikiš-Titograd, je prevzela še mnoge druge obveznosti. Nedavno je začela graditi velik lesni kombinat.

V malajske topilnice pa je prihajala surova cinova ruda iz Burme, Siam, Indokine, Kitajske, pa celo Afrike in Alaske! V letih 1934 do 1948 je bilo skoraj 82% cinove rude topljene v angleško-holandskih topilnicah. Toda v letih 1940 in 1941 se je ameriškim imperialistom slednjič ponudila prilika, na katero so dolgo prežali. Cinove topilnice na Malajskem, v Indoneziji in na Nizozemskem (Arnhem) so bile okupirane po Japoncih in Nemcih. Z vso naglico je zgradila Amerika svoje topilnice v Teksasu, v katere je prihajala vsa med vojno še dosegljiva ruda.

Tej pridobitvi se ZDA seveda tudi po vojni niso hotele odreči. S svojo politično oblastjo nad ostalim kapitalističnim svetom so zlahka dosegle odpravo vseh omejitev izvoza cinove rude. Proizvodnja njihovih topilnic cina pa vse bolj narašča.

Podobna usoda je doletela tudi monopol nad kavčukom. Ta britanski monopol je prinašal dolga leta imperiju največ dolarjev. Temelj britanskega monopola nad kavčukom je bila Malajska, ki je krila s svojimi plantažami nad 40% svetovne potrebe. Tudi druga proiz-

Gozdarski praznik v Kočevju

"Se vreme nam pomaga", so se zadovoljni v nedeljo zarana kočevski gozdni delavci pripravljali na svoj "gozdarski teden". Ze so prihajali na zbirališče prvi kamioni, visoko naloženi s hlodovino, iz Roga, Mozlja, Kočevske Reke in drugod. Kmalu so se pokazale kolone prostovoljnih kmečkih voznikov, ki so že zgodaj jutraj odšli s konji in voli po les v prostrane kočevske gozdove.

Zadnje megle so se dvignile za Kočevskim hribom, ko se je začela razvijati od Dijaškega doma do postaje pestra in živa povorka, ki je pokazala, kaj vse nam dajejo kočevski gozdovi. Na čelu povorke so šli udarniki, delavci in nameščenci gozdnega gospodarstva in uprav. Za njimi

mi šestdeset okinčanih bosanskih konjčev, natovorjenih z lesom in ogljem. Množica ljudi je živahno pozdravljala mlado oglatko, ki je jezila na prvem konjiču in vodila svojih pet z oglatem obloženih konj. Skupine štirih, petih in več konj povezanih na povodec z vodičem na čelu je bilo visoko obloženih z napolnjenimi vrečami oglja. Nekaj desetih konjčev je prineslo sedem ton oglja iz krajev, ki niso dostopni voznikom. Za njimi so šli in se vozili oglati na kamionih polnih oglja. Bili so prav takšni kot so pri delu, ki v kopah kuhajo oglje. Na vozovjih ter kamionih so vozili ogromne smrekove in jelove hlode, za tem jamski les in les za celulozo, dragoceno surovino za naše knjige, časopise, lesno volno. Veseli akciji in tešaji so na naslednjih vozeih in kamionih pokazali padove svojega napora: železniške pragoze, tesane tramove, brzovojne in druge drogeve ter lubje za črsovinu, ki jih nalaga konkurenčni ameriški imperializem, na delovno ljudstvo Malajskega polotoka.

V tem je glavni razlog, ki je pognal britanske imperialiste, da so se morali zaleteti z ofenzivo v zid prebujenega malajskega ljudstva, da so morali pričeti, navzlic vsaj tveganosti z napadom na delavske meze in življenjske pogoje, se bolj zaostri eksplatacijo ... skratka, da so morali zagreti se eno iskro v — azijsko smodnišnico! (Tovariši)

Kajti ni dvoma, da je tudi danes Malajska še vedno velika dragocenost, da bi bila lahko tudi vnaprej še obilen vir profitov — pod pogojem seveda, če bi uspelo prevladati bremena, ki jih nalaga konkurenčni ameriški imperializem, na delovno ljudstvo Malajskega polotoka.

V tem je glavni razlog, ki je pognal britanske imperialiste, da so se morali zaleteti z ofenzivo v zid prebujenega malajskega ljudstva, da so morali pričeti, navzlic vsaj tveganosti z napadom na delavske meze in življenjske pogoje, se bolj zaostri eksplatacijo ... skratka, da so morali zagreti se eno iskro v — azijsko smodnišnico! (Tovariši)

Kajti ni dvoma, da je tudi danes Malajska še vedno velika dragocenost, da bi bila lahko tudi vnaprej še obilen vir profitov — pod pogojem seveda, če bi uspelo prevladati bremena, ki jih nalaga konkurenčni ameriški imperializem, na delovno ljudstvo Malajskega polotoka.

V tem je glavni razlog, ki je pognal britanske imperialiste, da so se morali zaleteti z ofenzivo v zid prebujenega malajskega ljudstva, da so morali pričeti, navzlic vsaj tveganosti z napadom na delavske meze in življenjske pogoje, se bolj zaostri eksplatacijo ... skratka, da so morali zagreti se eno iskro v — azijsko smodnišnico! (Tovariši)

V malajske topilnice pa je prihajala surova cinova ruda iz Burme, Siam, Indokine, Kitajske, pa celo Afrike in Alaske! V letih 1934 do 1948 je bilo skoraj 82% cinove rude topljene v angleško-holandskih topilnicah. Toda v letih 1940 in 1941 se je ameriškim imperialistom slednjič ponudila prilika, na katero so dolgo prežali. Cinove topilnice na Malajskem, v Indoneziji in na Nizozemskem (Arnhem) so bile okupirane po Japoncih in Nemcih. Z vso naglico je zgradila Amerika svoje topilnice v Teksasu, v katere je prihajala vsa med vojno še dosegljiva ruda.

Tej pridobitvi se ZDA seveda tudi po vojni niso hotele odreči. S svojo politično oblastjo nad ostalim kapitalističnim svetom so zlahka dosegle odpravo vseh omejitev izvoza cinove rude. Proizvodnja njihovih topilnic cina pa vse bolj narašča.

Podobna usoda je doletela tudi monopol nad kavčukom. Ta britanski monopol je prinašal dolga leta imperiju največ dolarjev. Temelj britanskega monopola nad kavčukom je bila Malajska, ki je krila s svojimi plantažami nad 40% svetovne potrebe. Tudi druga proiz-

sedem ton oglja. Pokazali so edinstven način dela: tudi pri proslavi in zabavi se da izpolnjevati plan.

Prvi vozniki na postaji so hitro odložili les in hoteli mimo gledalcev v gozdje pri drevesni gozdnega gospodarstva. Ko so se vsi vozniki, delavci in gledalci zbrali v gozdiču, so tovariši Matevž Hec, Metod Mikuž, Kordiš in drugi povedali nekaj svojih misli o uspelem delu, o nalogah, ki še čakajo gozdarje in vse naše delovno ljudstvo. Pri mizah je postalo živahno. Ogljali so se drvarji, oglati in tešaji. Podkrepi so s svojimi preprostimi besedami govorili ter pri vseh ustvarili še močnejšo voljo za premagovanje težav in silno vero v lepšo bodočnost.

Pod Rogom se res poraja nov svet: iz ruševin se dviga obnovljeno mesto, vasi, žage in tovarne. V živem tempu dela se stari prebivalci povezujejo z novimi iz vseh delov Slovenije in našimi povratniki v eno družino, ki radostno gradi nov, boljši in pravičnejši svet.

Po napornem delu zadnjih tednov so se v senci prijetnega gozdiča razvedrili in porazgovorili, zbrali nove sile, da jih ponese med kočevske gozdove, znova pograbijo sekire, plankarje, poženo polnojarmenike ter čimprej presežejo plan v lesni industriji in v gozdarstvu.

Pod Rogom se res poraja nov svet: iz ruševin se dviga obnovljeno mesto, vasi, žage in tovarne. V živem tempu dela se stari prebivalci povezujejo z novimi iz vseh delov Slovenije in našimi povratniki v eno družino, ki radostno gradi nov, boljši in pravičnejši svet.

Pod Rogom se res poraja nov svet: iz ruševin se dviga obnovljeno mesto, vasi, žage in tovarne. V živem tempu dela se stari prebivalci povezujejo z novimi iz vseh delov Slovenije in našimi povratniki v eno družino, ki radostno gradi nov, boljši in pravičnejši svet.

Znani ameriški žurnalisti poroča iz nove Jugoslavije

(Nadaljevanje z 2. strani)

1. Izobrazba ljudstva: učne čitanja in pisanja in elementarnih predmetov, zaeno pa vzgojitev ljudstva v smeri socializma.

2. Uporabitev proizvodvalne zmoglosti in energije sleherne državljana v svrhu ustvarjanja materialnih in duševnih vrednot.

3. Iztrebitev vseh ostankov izkoriščanja človeka po človeku, kakor je dejal Edvard Kardelj, bivši podpredsednik vlade in sedaj zunanji minister. Daje dvigniti življenjski standard na višino standarda zapadnih držav in ga celo prekositi v kratkem času.

4. Zgraditev socialistične države brez civilne vojne, nasilja in terorizma.

(Dolge prihodnjič.)

(Dolge prihodnjič.)

(Dolge prihodnjič.)

(Dolge prihodnjič.)

(Dolge prihodnjič.)

(Dolge prihodnjič.)

(Dolge prihodnjič.)

(Dolge prihodnjič.)

(Dolge prihodnjič.)

Slovenska narodna podpora jednota

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Joseph Culkar, gl. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. Vider, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Anton Trojar, gl. pomočnik tajnika 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Miro G. Kužel, gl. blagajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Lawrence Gradisek, tajnik ml. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Michael Vrhovnik, direkt. mlad. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Philip Gosina, upravitelj Prosveta 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Anton Gaden, urednik Prosveta 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsednik: Anton R. Verbrick, prvi podpredsednik 1308 So. 32nd St., Milwaukee, Wis.

Distributni podpredsedniki: John V. Cebular, prvi okrožje 2126 Chalmers St., Pittsburgh 24, Pa.
Frank Gradisek, drugo okrožje Box 216, Harwick, Pa.
Mary F. Prankar, tretje okrožje 1527 E. 90th St., Cleveland 4, Ohio
Joseph Wipolt, četrto okrožje 3919 Randall St., St. Louis 16, Mo.
John Spillar, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
Urbula Ambrozich, šesto okrožje 2426 Carmena Ave., Los Angeles 16, Calif.
John Petritz, sedmo okrožje 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Frank Polzak, osmo okrožje 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Gospodarski odbor: Math Petrovich, predsednik 381 E. 150th St., Cleveland 10, Ohio
Joseph Culkar 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
F. A. Vider 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Miro G. Kužel 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Jacob Supan 1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
Rudolph Lisich 700 E. 90th St., Euclid, Ohio
Donald J. Lotrich 1897 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.

Poradni odbor: Anton Skular, predsednik Box 27, Arma, Kanada
Frank Vratarich 315 Tanager St., Luzerne, Pa.
Andrew Vidrich 649 Fort Ave., Johnstown, Pa.
John Kobi, SR 208 So. 62nd Ave., W. Detroit 1, Mich.
Camelus Earrick 2664 W. 67th St., Cleveland 2, Ohio

Nedarni odbor: Frank Earte, predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Michael R. Kumer Box 24, Universal, Pa.
Matthew J. Turk 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Louis Kaffen 1897 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
Andrew Grum 17123 Woodward, Detroit 21, Mich.

VELIKANI IN PRITLIKAVCI MED PTICAMI

Ljudje imajo večinoma zelo enostranske pojme o velikosti ptic. In to zategadelj, ker je v življenju mnogo več priložnosti, da vidijo velikan med njimi kakor pritlikavec. Slednje je v muzejih lahko spregledati, v zooloških vrtovih pa še laže prezereti — ako jih vobče tam drže, zakaj silno težavno jih je udomačiti in privaditi na suženjstvo.

Nedvomno največja ptica je afriški noj. Njegov vrati meri v dolžino en meter, noge so visoke 120 centimetrov, krila pa ima zelo kratka. Tehta 50 do 60 kg. Ker smo že pri noju, moramo takoj opozoriti na težavno razlikovanje velikosti ptic. Ako morimo žival, ko stoji, ko drži glavo pokonci, je naš vtis čisto drugačen kakor tedaj, če je žival močnejšega života, kratkokraka in kratkega vratu. Tudi velik kljun, kakor na pr. pri pelikanu, napravi žival impozantnejšo in večjo nego je v resnici.

Tega merila ne smemo pozabiti niti pri ocenjevanju kril. Velika razpetina pticjih kril še ne pomeni, da imamo pred seboj velikega ptica. Primerjajmo v tem pogledu samo albatrosa z veliko dropljo, pa bomo videli, da presega albatros dropljo zelo po dolžini kril, dasi je droplja mnogo večja in znatnejša od njega.

Kar se pa tiče afriškega noja, ni nobenega dvoma, da je to največja ptica, s katero se ne more primerjati nobena druga. In vendar imamo dokaze, da sta tu dva noja prekašala dva njegova ne posebno daljna sorodnika, tako imenovana moa (dinornis) na Novi Zelandiji in noj z Madagaskarja (epiornis). Oba sta bila precej večja od njega.

Današnji afriški noj je visok povprečno 2,75 m. Moa je bil za nekaj čevljev, v nekaterih primerih celo cel meter višji. Ptice, ki je segel do stropa, je bil že nekaj posebnega.

Da bi ga videli živega, pa smo prišli kakih sto let prepozno na svet. Po ljudskih izročilih je moa živel in so ga videli še sredi prošlega veka. Našla so se tudi njegova jajca. Za takšen eksplarat, ki je bil 30 cm dolg in 20 cm širok, so plačali v Londonu 1. 1860 v današnji vrednosti več stotisočev lir.

Med noji na Madagaskarju so bili takšni, ki so merili do pet metrov višine. Njih jajca so našli večkrat, zato so bila razmeroma poceni. L. 1899 so plačali v Londonu za takšen primerjek le okrog sto tisoč lir današnje veljave. Neki francoski trgovec, ki je baje videl takšno jajce, je pripovedoval, da je bilo v njem prostora za trinajst steklenic vina. Antialkoholiki pa so izračunali, da je bilo jajce te živali šestkrat večje od jajca današnjega noja, ali približno tolikšno, da bi lahko spravili vanj 148 kurjih jajc. Še nazornejšo sliko dobimo, ako povemo, da je bilo v jajcu epiornija prostora za 50.000 jajčec drobnega kolibrija. Te vrste noji so baje živele še v začetku preteklega stoletja, čeprav so bili že tedaj redki.

Za noja smo gotovi, da mu gre prvo mesto med pticami. Kateri ptic pride za njim, se že

teže sodi. Seveda bi bilo pravilno, da bi uvrstili za nojem naduaja, emuja in kazuarja, toda te ptice so si sorodne in zato ne pridejo v poštev za primerjanje.

Največja ptica za nojem je južnoameriški kondor, ki v mirnem položaju sicer ne napravi izrednega vtisa, zato pa presesteti človeka, ko razpne svoja krila.

Kondor meri v višino približno meter. Toda ko razpne peruti, doseže velikost 2,75 m. Nekateri vrste so pa celo za znamenje večje, namreč 2,80. V splošnem pa se kondor in jastreb postavita lahko noju ob bok kot največji ptici naše dobe.

Poslej se komaj lahko reče, da je kakšen ptic absolutno velik. Morebiti bi morali zaradi vrtnega reda omeniti najprej labode, veliko dropljo, žerjava in harpijo, ki živi v Srednji in Južni Ameriki. S strahovitim orožjem je opremljen morski orel. Za njim pridejo po vrsti pelikani, nekatere vrste štokelja, na pr. ameriška štoklja in njeni sorodniki, marabu in še nekatere druge ptice. Štoklje se zdijo velike zaradi dolgega kljuna in vratu, nog in peruti.

Manj znani od velikanov so med ptic pritlikavci. Tudi tu imamo nedvomne primerke, ki jim gre prvenstvo. Vse te vrste spadajo v družino kolibrijev. Teh živali je kakih 500 vrst, ki po večini žive v Srednji in Južni Ameriki. Njih "majhnost" je zelo različna. Nekateri so dolgi 21 cm, drugi komaj 3,5 cm. V tej dolžini sta že vračunana kljun in repek. Narava je sicer pri teh drobcih letalcih postopila s snovjo, a jih je zato popisala z živopisnimi barvami in sijem.

Kako majeni so kolibri, si moramo predstaviti le, ako pomislimo, da skrije jastreb pod svojimi razpetimi krili lahko več sto kolibrijev.

Čeprav se velikost ptice ne ravna po velikosti jajca, iz katerega se mladič izleže, vendar lahko smatramo za pravilo, da sta si ptic in jajce v nekem do ločenem razmerju. Izjema pri kukavici, ki leže dokaj drobna jajca, samo potrjuje pravilo. Največja jajca znese torej afriški noj, najmanjša pa kolibri in njim sorodni palčki med pticami. Sorodni palčki med pticami, katerih jajčeca dosežejo komaj velikost filizolovih zrn.

NAJVEČJI UMETNI RIBNIK

v državi urejajo pri Nalcah (Slavonija). Za asanacijska dela v zvezi z ureditvijo ribnika so določeni krediti v znesku 15 milijonov dinarjev. Zgradili bodo jezove za regulacijo vode v ribniku, ki bo obsegal 900 hektarov.

Tihožitja in pejsaži - Novela

MIŠKO KRANJEC — Z DOVOLJENJEM AVTORJA

(Nadaljevanje)

Zdaj so postali in videla je, kako si vse ogleduje. Glava se mu je obračala počasi zdaj sem, zdaj tja: vse je hotel videti. Vedno je bil tak, vsako stvar je pobožala njegova kmečka ljubezen: od jablan na vrhu, poti, ki je vodila čez vrt, kolov ob stari hrusti, hiše s čistimi okni, bele stene, stajle, celo strehe na staji. In ko se je tako ozrl po strehi, mu je videla obraz, videla mu je oči. Bil je nekoliko ostareel, nekoliko orumenel, kakor vsi, ki so se vračali iz taborišča. Samo njegove oči se niso spremenile. Še vedno je bilo v njih tisto vsevedno, tisto vseserzumevajoče, a vendar tudi tisto, kar ni moglo odpuščati, kadar se je kaj posebnega zgodilo. Poznala ga je, vedela je, da njegovo razumevanje in odpuščanje gre daleč, a da je nekje meja, kjer to njegovo odpuščanje ne more čez. Tu ob njej ne bi moglo čez, ne, te meje ne bi prestopilo.

Gledala ga je s kalnimi očmi. Ali misli nanjo? Ali misli, da je vse to zanj pripravljeno, da je v vsem tem razlita njena ljubezen do nje, tista njena ljubezen, ki ne sme živeti? Ali morda čaka, da pride in ga pozdravi? Kakšna brezmejna sreča, ko bi mogla zdaj planiti k njemu in mu pasti okrog vratu, ko bi bilo vse vsaj malo drugače! Kakšna edinstvena sreča bi se razlila nad njihov dom! In kakšna sreča, ko bi mogla vsaj planiti k njemu in mu pasti pred noge, pa bi kljub vsemu bila kaka možnost za življenje. A tja ni moglo. Padla bi mu lahko pred noge, toda on bi šel mimo nje. Šel bi, kakor da je sploh ne vidi. In potem? Mar tista pot ne bi bila strahotnejša od te, ki jo je do sem napravila?

Ne. Tja ni moglo, nikamor več ni moglo. Tista pot bi samo povečala trpljenje. Ne samo trpljenje, povečala bi tudi smrtoto. Oskrunila bi še tisto poslednjo čast, ki jo bo zdaj rešila.

Videla je kosk rezo svoja srečna otroka. Nista govorila, razen v kolikor sta morala odgovorjati na očetova vprašanja, pač pa sta ga samo ogledovala, a se nato spet in spet ozirala drug po drugem. Nje očividno niso potrebovali, ker bi sicer govorili o njej, ker bi jo sicer klicali.

Ne, bila je popolnoma odveč. Njeno življenje je bilo zaključeno.

Stala je ob reži, naslanjala čelo ob opeko, zrla na dvorišče, toda videla ni več ničesar. Oni trije, trije njeni, so odšli v sobo, dvorišče je ostalo prazno, na dvorišče je samo padalo pozno popoldansko sonce, sence so se povečale, koki, ki so se prej pepelile, so se zdaj pasle po travi. Toda Marija ni videla ničesar. Vse to je bilo mrtvo, vse to je bilo daleč. Njene oči so bile polne solz, bile so skaljene, da se je svet odel v blede meglo.

Videla je samo še v prividu. Videla je sobo, kamor so stopili Jakob in njena otroka. Tam so zdaj, v isti sobi, kjer je potekalo toliko let lepega in srečnega življenja. Tam je zdaj vse pripravljeno za sprejem njega, ki se je vrnil. Pogrnjena miza, na mizi rože, ki jih je še pred dobri uro natrgala. Bog ve, če se bo Jožica spomnila, da mu postreže, kakor ji je bila naročila? Poskrbela je, da mu samo prinese na mizo. Tudi pijalca je že pripravljena. Dolgo pot je imel in se je utrudil.

Ampak, če je že vse izvedel, mu prav gotovo ne bo nič teknilo. Poznala ga je: kadar mu je kaj naspelo, se ni razjezil, samo dotaknil se ni ničesar. Ne, tudi zdaj se ne bo. Zdaj sedi za mizo, podpi je glavo s desnico in se zagledal skozi okno; ne da bi gledal, kaj je zunaj, marveč kakor bi hotel dati svojim mislim prostora, poti v daljavo, v minule, nikdar povratne čase; kakor bi hotel uganiti, kaj se je zgodilo in kako se je moglo zgoditi kaj takega.

Da, zares, kako se je moglo zgoditi?

Vojna je kriva, je dahnila Marija predse. Ta prokleta vojna. Zato je nastala, da ubija ljudem srečo, tistim, ki so mirno in pošteno živeli. Tam nekje v svetu se je rodil zloben človek, ki si je izmislil vojno, tam so bili ljudje, ki se jim je zahotelo oropati svet sreče in miru. Prišli so in ubijali. Niso ubijali samo ljudi, bitja, ubijali so tudi duše. Ubijali in ubili. Ubili tudi v Mariji vse in ta bedna Marija zdaj ne more živeti s svojo mrtvo, ubito dušo.

—Prokleti vsi, je dahnila Marija, ki so prinesli vojno, ki so prišli ubijati človeku dušo, ki so prišli skruniti njegovo poštenost, ki so prišli, da ubijejo za vekomaj njegovo srečo...

Slonela je tam, s čelom ob opeki in jokala in ni videla, kako se večeri, kako so sence padle po vsem dvorišču, komaj od daleč je slišala, kako je v hiši zaživelo, kako je nekdo hodil po staji, kjer so bile krave in kako je konj bil s opitom ob pod. Od nekod daleč je prihajal glas Jožice, ki je klicala kokoši, da jim vrže zrnlja, preden odidejo spat. Od nekod daleč je slišala glas Lojza, ki je očetu pripovedoval, s čim pitajo živino.

Da, strašno daleč je bil ta glas. Samo nje ni nihče klical, samo o njej ni nihče govoril. Samo nanjo so pozabili, samo nje ni nihče potreboval.

Ne, nje ni nihče potreboval.

Vse, kar je še videla, je bilo, kako je Jakob šel po vrta za hišo. Tam so nekod zdavnaj hodili k sosedovim. To je še videla. Tja gre, kamor ona že tri leta ni stopila. Gre in tam mu bodo poslednjič povedali.

Tako se je njena pot do kraja zaključila.

—Naj bodo za vekomaj prokleti, ki so prišli ubijati našo srečo, je še dahnila. Bila je njena poslednja molitev. Bila je strašna molitev srca, ki je tako neskončno želelo živeti, ki je želelo tako neskončno ljubiti in se vsaj malo radovati vsemu, pa ni moglo, ni smelo. Ne, to spet ni moglo živeti v spoznanju, da ne bo deležno niti malo tiste sreče, ki jo bodo uživali vsi drugi, tudi tisti, ki so trpeli leta. Nje ni bila dana ta sreča.

Ko so jo našli, je bilo prepozno, da bi kljub vsemu mogla stopiti z drugimi v novo življenje.

ZA DOM

Vso gručo otrok, ki se je vračala iz ujetništva v Nemčiji, so v neki vasi postavili iz vlaka. Od tod dalje, so jim rekli, bodo potovali s kamionom ali vozom do svojega doma. Po doli, dva meseca trajajoči poti so naposled bili skoraj že doma. Vsaj njim se je zdelo, da so jim ti kraji znani, čeprav se nikdar niso bili tu. A vendar so ljudje tako domače govorili, hiše so bile za las podobne njihovim. Prav tako so jim bile znane gore. Vsaj podobne so bile tistim, med katerimi so preživeli svojo najzgodnejšo mladost.

Vračali so se seveda brez staršev, kajti starše so Švabi posebej odpeljali. Nekaterim pa so jih celo poklali. Tako mala Anica s še mlajšo, petletno Jožico, ni imela nikogar več na svetu. Prav tako dvanaestletna Francka ni imela nikogar, razen brata in sestrice.

Tudi domov niso imeli več. Ko so jih s silo vlekli iz hiše in ko so tuje izropali njih dom, so sami videli, kako so vse objeli plameni, kako se je dim visoko dvignil in kako je gorelo še dolgo potem, ko so se oni med vojaki že spuščali v dolino.

Spremljevalci, ki so jim bili dodeljeni zdaj, ko so se otroci vračali, so se spotoma menjavali. Vsi so si bili podobni, zakaj vsi so jih, kjer si že bodi, zavlekli v kako luknjo in jim najstrože zabijali, da morajo tam počakati, oni sami pa da imajo nujne opravke in da se bodo vrnili ob času.

(Dalje prihodnjič)

ker ga v zidanci nikoli ni, kajti sosed proda grozdje že jeseni, kadar ga kaj ima. Pri hiši je troje otrok in še mlada žena. Eden izmed prednikov te bajte je staro leseno podrl in si postavil zidano. S tem napredkom pa je svojim potomcem napravil veliko neprijetnost: pol bajte se je namreč pred leti podrl in sedaj veža, ki je obenem tudi kuhinja, nima ene stene. Žena kuha v tem odprtem prostoru leto in dan.

Trije otroci so trije heroji. Fant in deklica sta zmerom oprtana s koški, razen ko gresta k obhajilu, ker že hodita v šolo. Najmlajši otrok, ki je še v zibelki, je tudi že heroj. Odrašča namreč brez mleka. Materine prsi so že davno posušene, zato pa so njena stopala nesorazmerno velika. Kruha ti otroci sploh ne poznajo, kakor ga tudi drugi otroci na Brezovcu ne poznajo. In če vprašaš fanta in deklico zjutraj, ko gresta v uro oddaljenega mokronoške šole, če sta že kaj zajtrkovala, ti oba smeje odgovorita:

—O da, mama nama je tropine poparila...

Posušene sadne tropine od lanskega leta.

Pri tej bajti, ki stoji na suhem hrbtišču Brezovca, a se imenuje pri "Grabnarju", zraste žito žabi do ušes. Kolikor uspe krompir, je kakor debeli orehi. Odbelovanje take zemlje pomeni strahovito zgubo, pomeni živeti od lastnih solz.

Mati Grabnarica, ki je spet v drugem stanu, mi pripoveduje: "Ko bi le hlev mogli postaviti. Toda tako težko je, ker ni denarja. Hlev, hlev..."

Prihaja iz Lapuha z vedrom vode na glavi. Ta voda mora biti za ves dan. Voda se pri hiši mери na kapljice.

Moža še nisem dobil pred oči, čeprav sem že teden dni njegov sosed. Potem pa sem ga je nasledil: zjutraj ob dveh ali ob treh sem slišal na cesti pred zidancio trde korake in zvečer ob desetih ali še pozneje sem jih spet slišal, ko so se vračali. To so bili koraki sosedja Grabnarja, ki je hodil na delo v rakovniške gozdove tja nekam na gornji konec mirenske doline. Pozneje sem se mu čudil, da hodi na delo tako daleč. On pa mi je odgovoril:

—Ni prehudo, gospod. Dobro uro je hoda..."

Kasneje sem tudi sam napravil to pot, toda hodil sem debeli dve uri, da sem bil ves moker, a še nisem prišel v tiste gozdove, ki niso stali kar ob cesti.

Moj tretji sosed je bila spet bajta. Človek bi si mislil, da sta prvi dve bajti že višek rešene po človeških pojmih teh krajev, toda bajta je oni dve po revščini še prekosila. Bajta je bila star vinski hram z enim samim, dokaj velikim prostorom z okenci, ki so imela kvečjemu deset col v kvadratu. Pred bajto je med bohotno praprotjo životaril nekaj zanikrne povrtine. Vinograd pod bajto je bil že davno opuščeni, zarasel z nizkim grmovjem, med katerim je še tu in tam živela stara trta divje šmarnice.

V tem hramu je živel sedem ljudi, vdova s svojo staro materjo in s petimi otroki, ki so bili še vsi za šolo in ki so po grmovju okrog bajte preganjali suho kozo, pravo mučenico. Okrog te družine je vladalo nekaj skrivnostnega, kar mi je takoj padlo v oči; sosedje so le neradi govorili o njej, če pa so govorili, so pred tujcem očividno nekaj prikrivali. Ko pa sem se za stvar zanimal, so mi povedali, da je bajtarica, tista vdova,

pred leti ubila svojega moža, presedela zato pet let težke ječe v Begunjah, od koder se je šele pred kratkim vrnila. Nadalje so mi pripovedovali, da rajni mož ni bil kdo ve kaj priča, da je ženo venomer prepeval, prav tako taščo in celo otroke v zibelki.

Roman na Brezovcu.

Razumljivo je, da me je po tem odkritju družina še bolj zanimala. Skušal sem ji priti blizu, toda dolgo nisem imel sreče. Vsakokrat sem našel prazno bajto, le otroci so se pojali okrog nje. Neko nedeljo popoldan pa sem ženo le dobil doma. Ko sem stopil iz grmovja pred bajto, je pred njo sedela stara, silno zamazana in zapuščena žena sivih las; nepremično je strmela v sonce, ki se je z vso svojo močjo upiralo v brezovski breg. Zdelo se mi je, da bi se mi bila rada skrila, ker pa je bilo že prepozno, je obsedela.

—Mati, kaj pa gledate? sem jo pozdravil kar se da prijazno.

—Gledam... mi je odgovorila starka z močnim in zvočnim glasom, ki se nikakor ni skladal z njeno suho postavo. In spet se je zagledala v sonce, ki je plaval nad Trebelnim.

Gleda! Kdo ve, kaj gledajo ti dolenski ljudje? Moj prvi sosed gleda, ta starka gleda, vse gleda. Morda vidijo v jasnih višavah dolenskega neba, visoko tam gori pod soncem tisto življenje, ki ga na tej zemlji ne morejo najti, morda rajajo tam gori zapeljive, a zanje nedosegljive podobe skromne zemeljske sreče, ki je na Brezovcu ni in ki je kruh in voda.

Starka sedi in gleda; njene oči so obrobene z vodo, zabuhlo kožo in pred sončnimi žarki niti enkrat ne trenejo. Usedel sem se na klin lestve, ki je vohila na podstrešje nizkega hrama in z ženo vred molče gledal predse, išoč primernih besedi, kako bi napeljal pogovor na to, kar me je zanimalo. Na srečo, so prišli od nekod otroci; najmlajša je bila deklica kakih petih let, ki jo je mati rodila v zaporih, najstarejši pa je bil fantek, ki bi mu prisodil največ dvanaest, a jih je moral imeti več. Tičali so v preveliki ali pretesnih oblekah, iz česar sem sklepal, da so vsa oblačila podarjena. Že na prvi pogled se jim je poznalo, da stradajo kruha. Vsi so bili nekam čudno plašni in za svoja leta mnogo preserni.

Za otroke sem prinesel s seboj nekaj malenkosti in jih razdelil mednje, naker so takoj spet izginili za bajto. Starka je medtem nekaj mrmrala predse. Mislim, da se je njena zakrnjenost otajala in da lahko začnem kopati vodo na svoj mlin.

—Mati, pri vaši hiši ste imeli nesrečo, kakor sem slišal, sem previdno začel.

Starka se je neprijetno zganila in njene težke, obrobene oči so se obrnile vame. Zdelo se mi je, da je v njih globok očetek, in že sem mislil, da iz vsega ne bo nič. Tedaj pa je starka začela s svojimi lopatastimi nogami in, kakor bi se s tem znebila prvotne zadrege, mi je brez posebnega poziva začela pripovedovati:

—Moja hči se ni dobro omožila. Vzela je moža iz spodnjih krajev, ki ga tukaj nihče ni poznal, zato nismo vedeli, kaj smo dobili k hiši. Bajto sem prepišala na hčerko in sebi zgovorila kot, kar je pri taki bajti pač mogoče. Toda takoj po poroki je zet prišil hčer, da je prepišala bajto njej. Bil je silno surov in je takoj od začetka začel

pretepati ženo. Mene pa je živo hotel spraviti v zemljo. Ker doma tako ni bilo kaj jesti, sem se sama preživljala z dninami. Toda še kota mi ni privoščil, še vedrati nisem, smela pod streho. Včasih me je tako pretepel, da sem bila vsa črna in še žlice nisem mogla nesti k ustom. Na pol mrtvo me je vrgel v tistile svinjak, kjer me je potem imel zaprt po cele dneve...

Mahnila je z roko tja za bajto, kjer sem lahko videl nizki svinjak, izkopen v breg, podobno ograjeni jami, v kateri bi še koza težko stala pokonci. Njen glas je bil poln sovraštva, na njenem obrazu so se videle ostudne, masčevalne poteze.

Čakal sem, da bo nadaljevala, tedaj pa je stopila iz hrama druga žena, njena hči. Bila je podoba svoje matere, vsa suha in izčrpana, še ne štiridesetih let, a iz sivih las. Njen obraz je bil izmučen in vse, kar je na njej bilo živega, ženskega, je bilo njen gibki, kljub umazanosti še zapeljivi vrat. Z nezaupljivim pogledom se je močje usel na prag in potegnila suha bedra pod široko krilo.

Starka je rekla: —Lenšče, ravnokar pripovedujem gospodu, kak pikel smo imeli, dokler se ni to zgodilo; kako pa je bilo, mu pa ti povej, ker si že tu.

Okrog bajte je priteklo najmlajše dekletce z obgrizeno zemljo v ročicah in se privilo k materi. Pri pogledu na otrokovo srečo je materin obraz preletel blažen smehljaj, potem pa je mirno in jasno, kakor da bi izpolnjevala sam po sebi razumljiv ukaz, nadaljevala tam, kjer je mati končala:

—Moj mož je bil res prava surovina, nagle jeze in neumljenega srca. Češče sem bila tepena kakor sita. Pogledajte, še zdaj se mi vidijo brazgotine po rokah in po prsih. Včasih, ko je klečal na meni in mi je od bolečin že pohajala sapa, sem ga premilo prosila, naj neha, ker preveč boli. Tedaj se je še huje raztogotil in vpil: 'Boli te! Toda ali mene ne boli, ali mene ne tepejo drugi, ali me ne tepe to prekleto življenje, ta črna revščina? Ali to ne boli, ti satan črni, ki si me priklenil na to bajto. Meni bi ne bilo treba živeti, kakor živim. Za nič drugega nisi kakor za to, da mi vsako leto privleče novega parnika na svet...' — In potem je še bolj divje tolkel po meni. Mater žive ni mogel videti; večkrat sem s svojim telesom zanj odbijala kole in nože. Najhuje je bilo, kadar je bil pijan. Takrat ni kazalo drugega kakor pobrati otroke in pobeigniti, če je bil še čas. Mogoče bi ne bil tak, če bi ga ne bila pekla revščina in večno pomanjkanje. Revščina ga je tako hudo bolela; ker si ni mogel pomagati

drugače, se je znašel nad nami...

—Kaj ga zagovarjaš, zverina je bil! se je vtaknila vmes starka z očitajočim glasom. In obrnjena k meni je pristavila: "Ta koza neumna ga ima še zdaj rada."

Vdova pa je nadaljevala, kakor da je ni slišala:

(Dalje prihodnjič.)

SPALNA SOBA SE ODDA V NAJEM

moškemu ali ženski na 2459 S. Avers Ave. First floor, front, Chicago, Ill.

OGLEDJTE NAS KRASHI VENETIAN ROOM in našo rastavo

Atraktivne središnje komode za obedno mizo, s pozlačeni okvirjem ogledala in male fiksne slike "v steklu in porcelanu."

ROČNO BARVANE SVETILKE... in kompletna darila, parfumi, v steklenicah, treh itd. Mi specializiramo v izdelovanju in popravilju okrasov glazevine. Mi glazimo okrasne površice, ogledala, sploh steklo vseh vrst. Mi popravimo cerkevna okna, valja okna naredimo nepremičljiva in vaše prezračnike popravimo. Naš zastopnik vam poda prosto preračun—apbennih stroškov in ne obveznosti. Kličite: Hudson 4000.

NORMAL GLASS CO. 7530 So. Halsted St. Chicago

"PROLETAREC"

Socialistično-delavski tednik Glasilo Jugoslovanske soc. zveze in Prosvetne matice. Pisan v slovenskem in angleškem jeziku. Stane \$3 za celo, \$1.75 za pol. \$1 za četrt leta.

NAROČITE SI GA! Naslov: PROLETAREC 2301 South Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

NAZNANILO:

Ker nas je že več ljudi naprosilo za naslove jugoslovanskih oblastev v Združenih državah, naj tu navedemo, da naslov jugoslovanske ambasade se glasi:

Yugoslav Embassy, 1520 — 16th St. N. W. Washington 9, D. C.

Naslov urada jugoslovanskega konzula pa se glasi:

Yugoslav Consulate General, 745 — 5th Avenue, New York 22, N. Y.

in Yugoslav Consulate General 189 West Randolph Street Chicago 2, Illinois

Pišete lahko v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

V Prosveti so dnevna svetovna in delavske vesti. Ali jih citate vsak dan?

"PROSVETA"

2637 S. LAWDALE AVE.

Chicago 23, Ill.

Vaša naročnina na "Prosveto" je potekla z dnem

V slučaju, da je od strani upravitelja kakšna pomota, nas takoj obvestite, da se leta popravi! Z bratskim pozdravom ZA UPRAVO "PROSVETE"

CENE LISTU SO:

Za Zdrav. drlavo in Kanado \$2.50	Za Chicago in okolice je \$2.50
1 tednik in 6.00	1 tednik in 6.00
2 tednika in 5.00	2 tednika in 7.10
3 tednike in 4.40	3 tednike in 6.50
4 tednike in 3.20	4 tednike in 4.70
5 tednikov in 2.00	5 tednikov in 3.50

Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebne vste denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

Prištefi se sme le one člane in družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnili: Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravitelju lista, in obenem doplačati dotično vsto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravitelju znati datum za to vsto naročnino ali pa ustaviti dnevnik. PROSVETA, SNPJ, 2637 S. Lawndale Ave. Chicago 23, Illinois

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsto \$

1) Ime _____ Čl. druživa št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga priložite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2) _____ Čl. druživa št. _____

3) _____ Čl. druživa št. _____

4) _____ Čl. druživa št. _____

5) _____ Čl. druživa št. _____

Mesto _____ Druživa _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

OD KOTELJ DO BELIH VOD

Prežihov Voranc

(Nadaljevanje)

Na Brezovcu je kakih dvajset bajt. Največji posestnik med njimi je Srovin, ki lahko redi štiri repe govedi. Vsi ostali bajtarji skupaj morajo nasititi desetkrat toliko človeških ust, kolikor štejejo domači živali. Zemlje je malo in se ta, kar je, ni vsa lastnina Brezovčanov. Nekaj najlepših vinogradov je last mokronoške gospode, najlepši sadovnjak je last mokronoškega farovža. Dobro je, da so bajte raztresene po treh in skrite po grmovju, kajti če bi vseh teh dvajset bajt bilo na kupu v eni sami vasi, bi imel Brezovec strahovit in preveč očiten pečat svoje življenske ravni. Zemlja je strašna, nerodovitna ilovica, grudasta in suha, čeprav je bila mogoče že nekaj stokrat prekopana na meter globoko in so jo že nešteti rodovi pregnili s svojim znojem in s svojo krvjo. Vode ni pri nobeni hiši, razen kapnice in žetve hodijo po

presedi cele ure, molči in gleda čez lakensko globačo v čreteške in rakovniške zelene gozdove. Sem in tja privleče iz suknjiča pohleвно steklenico z žganjem in napravi požirek. Potem spet nepremično obedi in gleda, gleda tja gozdovih? Kdo ve, kaj vidi v teh gozdovih? Nekajkrat sem ga videl, kako se je že zgodaj zjutraj, preden je odšel na šit, s svojo ženo in otrokom prikrivil iz Lakence po strmini s polnim košem suhljadi. Ali misli na tiste gozdove kot pa vir za svojo kurjavo? Njegov obraz je tak, da ni mogoče na njem odkriti nobene misli. Gotovo bi se našlo mnogo navdušencev za kmečke idile, ki bi sodili, da gleda mogoč lepoto narave, da občuduje lepe gozdove. Jaz pa le mislim, da strmi mož predse poln topega sovraštva od gozdov, do Brezovca, do svojega življenja.

Drugi sosed je že malo večja bajta, kjer je toliko polja, da bi se lahko redili dve kravi. Toda sosed ima le eno jalovo kravo in še ta stoji v zidanci, ker mu je pred leti pogorel hlev. Vnu kravja tovaršija ni na škodo,